

АНДРІЙЧЕНКО Ю. В., БОДЯНСЬКА А. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ СОМАТИЗМОМ *CABEZA* В ІСПАНСЬКІЙ ПРЕСІ

Статтю присвячено дослідженню ролі фразеологізмів із соматизмом *cabeza*, визначено особливості їхніх когнітивних функцій та використання в тексті іспанської преси. Також, увага зосереджується на тих особливостях, які є властивими їй лише в цьому стилі. На основі визначення когнітивних функцій цих фразеологізмів виявляються особливості їх контекстної реалізації.

Ключові слова: публіцистичний стиль, фразеологічні одиниці, соматичні фразеологізми, метонімія, когнітивний аспект.

Статья посвящена исследованию роли фразеологизмов с соматизмом *cabeza*, были определены особенности их когнитивных функций и употребление в тексте испанской прессы. Также, внимание акцентируется на тех аспектах, которые свойственны ей только в данном функциональном стиле. На основе определения коммуникативных функций данных фразеологизмов определяются особенности их контекстной реализации.

Ключевые слова: публицистический стиль, фразеологические единицы, соматические фразеологизмы, метонимия, когнитивный аспект.

The article deals with the research of a role of phraseological units from world *cabeza* and defines their features of cognitive functions and the use in the text of the Spanish press. Also, the attention is accented on those peculiarities that are peculiar to it only in the given functional style. On the basis of definition of communicative functions of these phraseological units are defined the features of their contextual realization.

Key words: journalistic style, phraseological units, somatic unity, metonymy, cognitive aspect.

Для сучасних лінгвістичних досліджень є характерною посилена увага до мовних засобів у плані вираження ними картин світу; у центрі уваги мовознавців опиняється людина як носій мови, яка репрезентує ту чи іншу культуру. Одне з центральних місць тут належить фразеологічним одиницям, оскільки вони містять у концентрованому вигляді образи, якими мислить людина, відбивають національне світобачення, уявлення народу про різноманітні явища, вони є одним із найважливіших параметрів опису ментальності та індивідуальної чи групової картини світу. Використання фразеологізмів є характерним для багатьох стилів мови, серед яких можна виокремити публіцистичний стиль. Особливу увагу приділяють дослідженні використання фразеологічних одиниць в іспанській пресі. Такими дослідженнями

займалися Коновець С. П., Толстова О. Л., остання зробила аналіз особливостей соматичних фразеологізмів в іспанській мові [1; 4].

Зважаючи на експансіонізм лінгвістичних досліджень, особливості використання і значення соматичних фразеологізмів в іспанській пресі є маловивченими.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю подальшого вивчення фразеологізмів у когнітивному аспекті, особливостей їх актуалізації у функціональних стилях мови (зокрема у газетно-публіцистичному стилі мовлення), недостатньою розробкою проблем стилістики фразеологічних одиниць (ФО) іспанської мови в періодичній пресі.

Метою роботи є вивчення особливостей актуалізації іспанських фразеологізмів із соматизмом *cabeza* у мові газетної публіцистики, виявлення їх комунікативної і національно-культурної специфіки, когнітивної спрямованості.

Об'єктом дослідження є фразеологізми із соматизмом *cabeza* у мові іспанської газети "El País".

Предметом дослідження є когнітивні особливості актуалізації фразеологізмів в іспанській періодичній пресі.

Мова преси, яка так само як й інші стилі мови, ґрунтується на однаковій комунікативній функції, але відрізняється тим, що має інші додаткові комунікативні завдання.

Мова преси має ідеологічний та психологічний вплив, виражає і формує загальну думку, впливає на суспільну свідомість в залежності від зацікавлень класу читачів, які він представляє. Окрім комунікативної функції, преса виконує функції інформування, навчання, організування, впливу, створення позитивного або негативного ставлення [5:118].

До основних ознак публіцистичного стилю належать: спрямованість на новизну, динамічність, актуалізація сучасності, інформаційність, політична, суспільна, морально-етична оцінка того, що пишеться або мовиться, синтез логізації та образності мовного вираження, що нагадує про близькість публіцистичного стилю до наукового і художнього, документально-фактологічна точність, декларативність, закличність, поєднання стандарту і експресії, авторська пристрасть, емоційність, простота і доступність, переконливість [3:273].

Найважливіша функція ФО – створення емоційної, експресивної виразності, що посилює аргументацію, переконання. Чим вищий рівень експресивності й емоційності фразеологізму, тим сильнішим є вплив на адресата комунікативного

Важливим критерієм прагматики ФО в газеті є здатність фразеологічного виразу переконувати читача (у перевагах тих чи інших пріоритетів через оцінку моральних, етичних, загальнолюдських цінностей тощо). Кількість фразеологізмів у текстах, зазвичай, зростає в міру установки на переконання: фразеологічні одиниці виконують функцію логіко-експресивного узагальнення, викладених припущень, положень, теорій або авторських думок; коли на межі “переконання” співбесідника спрацьовує прагматична установка на те, щоб викликати в нього співчуття та прихильність.

Існування у газетно-публіцистичному стилі фразеологізмів ідіоматичного та неідіоматичного характеру можна пояснити самою природою газетної публіцистики, якій властиве поєднання емоційно-образних та логіко-понятійних структур [1:12].

Значна кількість фразем із соматизмом *cabeza* пов’язана з важливістю цієї частини тіла для людини. У парі “голова – серце”, що виявляють у мові опозицію “раціональне – емоційне”, першому концепту приписується функція контролю за діями [2:24].

Для початку потрібно розглянути концептуальні метонімії, що лежать в основі мотивації фразеологізмів із компонентом *cabeza*. Голова є одним із найважливіших органів людини, оскільки є осередком перцептивних здібностей, тому, нерідко, саме ця частина тіла використовується для позначення людини загалом. Так, наприклад, фразеологізм *cabeza loca* можемо перефразувати як *persona loca*:

Ah, perdón, que es la esposa de Josemari Aznar, se me olvidaba, qué cabeza la mía. Cabecita loca [6].

Фразеологізм з соматизмом *cabeza* може уособлювати не тільки людину, а й якусь річ чи явище. Відтінок значення може бути як негативним, так і позитивним. Розглянемо приклад негативного відтінку:

El presidente de la Asociación Nacional de Vehículos a Motor, Juan Antonio Sánchez Torres, ha criticado la creciente "demonización" del

automóvil en España que, a su juicio, se refleja en medidas como la reducción de la velocidad máxima en las autovías a 110 kilómetros por hora o la propuesta de aplicar penalizaciones fiscales al combustible de los coches diésel, y son políticas que recurren al coche como "cabeza de turco" [6].

Культурно-детермінованими є фразеологізми, де голова позначає верховенство, лідерство, оскільки таке значення голови походить від символу голова – бог:

Menos alcohol y también menos cannabis, aunque Euskadi sigue en puestos de cabeza en la UE en lo que a consumo de esta droga se refiere, en comparación con estados en su conjunto [6].

Характерною рисою архаїчної свідомості є опис абстрактних здібностей людини, її вчинків через назви тих органів, які забезпечують ці здібності. Загальновідомо, що мозок знаходиться в черепній порожнині, а також, що розумові процеси проходять у мозку, на базі цих конвенційних знань виникає ланцюжок переносів – розум ↔ мозок ↔ голова, і, як наслідок, концептуальна метонімія голова, як здатність думати [4:192]. Наприклад:

El autor tilda al presunto homicida de "chico normal" hasta en seis ocasiones y aunque insiste que su intención no es justificar el asesinato ni cualquier forma de maltrato, asegura que "es normal que [el joven] pierda la cabeza si un día llega a casa y su chica le dice que le va a dejar y que además el bebé que espera no es suyo" [6].

Наведений фразеологізм – приклади мотивації метонімією всередині метафори: метонімія голова як здатність думати репрезентує частину сфери-мішені метафори голова, як об'єкт (на що вказують предикати фразем (*romper, perder*), які позначають дії, що звичайно здійснюються над матеріальними об'єктами).

Розповсюдженим типом є голова замість життя. Цей тип метонімії характерний для багатьох культур, оскільки, як вже зазначалося вище, голова є одним із найважливіших людських органів. Реалізацію цієї концептуальної метонімії можемо побачити, зокрема у прикладі:

O son tránsfugas cuya cabeza ha sido puesta a precio por Trípoli y cuyo itinerario político es de dominio público, o son caras nuevas que hablan abiertamente [6].

Варто зазначити, що багатьом фразеологізмам притаманно називати певні стани за допомогою їхніх зовнішніх виявів. У зв'язку з цим, доцільним видається простежити взаємозв'язок мови тіла та її мовної репрезентації у фразеології. Фразеологізми з соматизмом *cabeza* мають відтінок інтенсивності. В даному випадку ми маємо інтенсивність роботи, що має еквівалент в українській мові – *працювати не покладаючи рук*:

El equipo ya no levantó cabeza y, en la primera ocasión en que LeBron visitó Cleveland, a pesar del tremendo ambiente que se vivió en su contra, los Heat ganaron con holgura: 90-118 [6].

Отже, позначаючи важливу частину тіла, лексична одиниця *cabeza* утворює ФО, що різнобічно характеризують людину. Виділено такі типи мотивації ФО з компонентом *cabeza*: голова як людина, голова як життя, голова як здатність думати, голова як людина.

Дослідження когнітивного аспекту використання фразеологізмів є необхідним для того, щоб зрозуміти принцип емоційного впливу на читача, який є необхідним для мови преси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коновець С. П. Комунікативно-прагматичні особливості актуалізації фразеологізмів у дискурсі сучасної преси (за матеріалами іспанських періодичних видань): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.05 “Романські мови” / Сніжана Павлівна Коновець; Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2002. – 20 с.
2. Коськіна Е. В. Внутренний человек в русской языковой картине мира: образно-ассоциативный и прагматистический потенциал семантических категорий “пространство”, “субъект”, “объект”, “инструмент”: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01. / Елена Владимировна Коськіна. – Омск, 2004. – 196 с.
3. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: [підручник] / [Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. – К.: Вища шк., 2003. – 462 с.
4. Толстова О. Л. Когнітивний аспект аналізу фразеологізмів з компонентом “cabeza” (на матеріалі іспанської мови) / Ольга Леонідівна Толстова // Мовні і концептуальні картини світу: зб. наук. праць / відп. ред. Олександр Іванович Чередниченко. – Вип. 14., кн. 2. – К.: Вид. Дім Дмитра Бураго, 2004. – С. 190–193
5. Шишкова Т. Н. Стилїстика іспанського язика: [учебн. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз.] / Т. Н. Шишкова, Х.-К. Л. Попок. – Мн.: Выш.шк., 1989. – С. 135.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Електронний ресурс: www.elpais.com